Sähkökirjat kurssikirjoiksi
Katsaus tekijänoikeuksiin

Satu Kangas 8.11.2016

VIESTINNÄN KESKUSLIITTO

Tekijänoikeudet

- Oikeus valmistaa kappaleita teoksesta
- Oikeus saattaa teos yleisön saataviin
- Tekijän isyysoikeus
  - nimen mainitseminen hyvän tavan mukaisesti

VIESTINNÄN KESKUSLIITTO

Oikeudet liikkuvat sopimuksilla

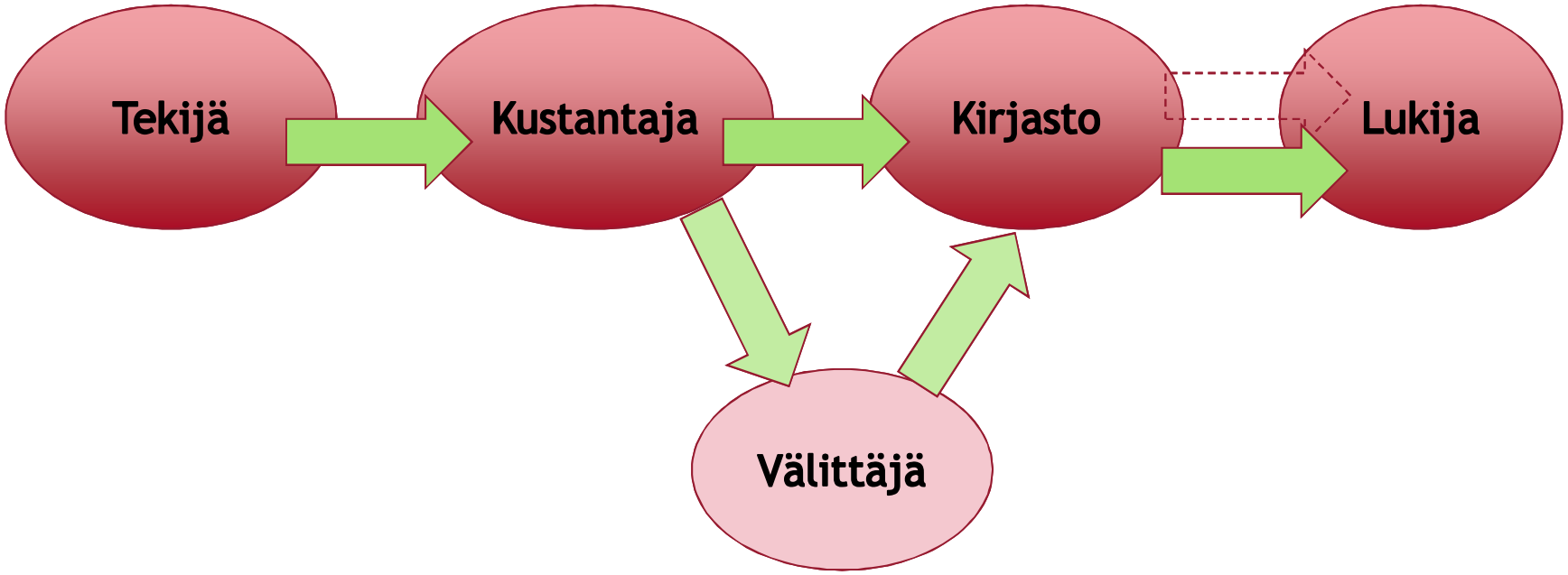

Yksikään ketjun porras ei voi siirtää enempää oikeuksia kuin mitä itsellä on.

VIESTINNÄN KESKUSLIITTO

Painettujen ja sähkökirjojen sääntely eroaa toisistaan

- Painettu kirja on tavara (alv 10 %), sähkökirja on palvelu (alv 24 %)
- Lainaaminen: tavaran omistaja luovuttaa tavaran hallinnan määräajaksi toiselle ilman vastiketta
- Kirjastot saavat lainata ostamiaan painettuja kirjoja yleisölle ilman tekijän tai kustantajan suostumusta
  - ”Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty, kappaleen saa levittää edelleen” (tekijänoikeuslain 19 §)
- Painettua kirjaa koskevassa kustannussopimuksessa ei ole tarpeen sopia erikseen kirjastolainauksesta
- Kirjailijat eivät saa painetun kirjan lainaamisesta tekijänoikeuspalkkiota, mutta sen sijaan he saavat valtion budjetista lainauskorvausta

Sähkökirjan "lainaaminen"

- Tiedoston sähköistä kopiointia ja välittämistä yleisölle
- Voidaan toteuttaa teknisesti eri tavoin
  - Lataaminen verkon kautta asiakkaan tietokoneelle, lukulaitteelle, tabletille tms.
  - Suoratoistona
  - Tulevaisuuden jakelutavat?
- Fyysisen kirjan lainaamista koskeva tekijänoikeuslain 19 § ei koske sähkökirjoja, joten kirjaston on sovittava sähkökirjan välittämisestä ja siitä maksettavasti korvauksesta kustantajan kanssa
- Kustantajan on sovittava sähköisestä lainaamisesta kirjailijan kanssa
- Kirjailijat saavat kustannussopimuksen perusteella tekijänoikeuspalkkiota, eivät valtion budjetista maksettavaa lainauskorvausta

Kustannussopimuksista

- Tekijät ja kustantajat joutuvat varautumaan siihen, että sähkökirjojen lainauspalvelut voidaan toteuttaa sekä teknisesti että kaupallisesti monella tavalla
- Teknologia kehittyy nopeasti, eikä kaikkia sähkökirjalainauksen toteutustapoja ole vielä keksitty
- Kehittyviä markkinoita ei kannata tuhota liian jäykillä sopimusehdoilla, vaan pyrkiä joustaviin malleihin
- Läpinäkyvyys ja avoimuus on tärkeää

Sähkökirjat kirjaston kannalta – kolme eri vaihtoehtoa

1. Kirjasto sopii välittämisestä suoraan tekijänoikeuden haltijoiden kanssa
2. Kirjasto sopii välittämisestä tekijänoikeusjärjestön kanssa
   - Järjestön on oltava OKM:n hyväksymä ja sillä on oltava tekijöiltä ja kustantajilta valtuudet lisensioida teoksia kirjastoille
   - Tekijänoikeuslain 16 d § on ns. sopimuslisenssisäännös: järjestön tekemä sopimus sitoo kaikkia alan oikeudenhaltijoita
3. Kirjasto saa välittää kokoelmissaan olevan teoksen tutkimusta tai yksityistä opiskelua varten
   - Laitoksen tiloissa olevilla laitteilla
   - Jos teoksen hankinta-, lisenssi- ja muut sopimusehdot eivät sitä estä ja
   - Jos teoksen digitaalinen kopiointi ja edelleenvälittäminen on (teknisesti) estetty
   - Tekijänoikeuslain 16 a § on ns. täysi oikeudenrajoitus eli käytöstä ei tarvitse sopia

Lopuksi

- Painetut kirjat tavaroina ja sähkökirjat palveluina poikkeavat toisistaan ja niihin sovelletaan eri säännöksiä
- Sähkökirjojen taival on vasta alkuvaiheessa, kaikki arvoketjun osapuolet ovat opettelemassa uusia toimintatapoja ja uusia pelisääntöjä – yhdessä
- Joustavuus ja avoimuus on tärkeää, sähköinen maailma ei välttämättä taivu analogisen maailman muotteihin
- FinELibin kurssikirjaprojektista kaikki arvoketjun osapuolet saavat äärimmäisen arvokasta tietoa asiakkaiden palveluodotuksista, tästä on hyvä rakentaa eteenpäin

Kiitos mielenkiinnosta!

VIESTINNÄN KESKUSLIITTO